

V Bruselu dne 15.11.2012
COM(2012) 663 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Zajistit fungování vnitřního trhu s energií

{SWD(2012) 367 final}
{SWD(2012) 368 final}

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

Zajistit fungování vnitřního trhu s energií

1. ÚVOD

Evropská unie potřebuje konkurenční, integrovaný a hladce fungující vnitřní trh s energií, jenž by přiváděl elektřinu a plyn tam, kde je jich potřeba. Chce-li EU řešit evropské energetické a klimatické otázky a zajistit dostupné a bezpečné dodávky energie pro domácnosti a podniky, musí se postarat o to, aby vnitřní evropský trh s energií byl schopen fungovat efektivně a pružně. I přesto, že v posledních letech byl ve fungování energetického trhu učiněn značný pokrok, je třeba pro integraci trhů, zlepšení hospodářské soutěže a hledání odpovědí na nové výzvy udělat více. Jak zdůraznila Komise ve svém energetickém plánu do roku 2050¹, dosažení úplné integrace evropských energetických sítí a systémů a další otevírání trhů s energií je zásadní podmínkou pro přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku a udržení bezpečných dodávek energie za co nejnižších nákladů.

Jestliže se nám nepodaří způsob fungování trhu s energií výrazně změnit, budeme se potýkat s méně spolehlivým a nákladnějším evropským energetickým systémem, slábnoucí konkurenceschopností a ubývajícím bohatstvím EU a postup při snižování emisí uhlíku bude pomalý. Chceme-li tento vývoj zvrátit, nutně potřebujeme investovat jak do infrastruktury výroby energie a přenosové i distribuční sítě, tak do skladování energie. Stávající energetické systémy je nutno modernizovat, což si vyžádá náklady odhadované na jednu miliardu EUR². Rovněž je třeba podporovat opatření na zvýšení účinnosti i spravedlivou hospodářskou soutěž a umožnit spotřebitelům, aby na trhu aktivně působili a plně využívali svých práv a možností volby.

Hlavy evropských států a představitelé vlád v souladu s tím jasně stanovili lhůtu pro dokončení vnitřního trhu s energií, a to rok 2014. Vnitřní trh s energií není cílem sám o sobě. Je klíčovým nástrojem pro dosažení toho, o co mají evropští občané největší zájem, a sice hospodářského růstu, zaměstnanosti, bezpečného zajištění základních potřeb za přijatelnou a konkurenční cenu a udržitelného využívání omezených zdrojů.

Do roku 2014 musí být stávající právní předpisy plně provedeny, což zahrnuje mimo jiné zavedení základních technických pravidel na úrovni EU a vybavení regulačních orgánů nezbytnými nástroji a zdroji k účinnému prosazování těchto předpisů. Je třeba, aby ve všech částech EU byly funkční přeshraniční trhy s elektřinou a zemním plynem a aby výrazně pokročila realizace plánů na dokončení a modernizaci rozvodných sítí EU a jejich přeměnu na inteligentní sítě. Teprve až toho bude dosaženo, budou spotřebitelé moci využívat veškerých výhod plynoucích z existence vnitřního trhu s energií.

V současnosti se nezdá, že by EU byla schopna tuto lhůtu splnit. Důvodem není jen to, že přizpůsobování vnitrostátních právních předpisů a vytváření plně konkurenčních trhů se

¹ KOM(2011) 885.

² KOM(2011) 658 v konečném znění.

zapojením spotřebitelů v členských státech nepostupuje dostatečně rychle. Členské státy navíc musí opustit sebestředné a vnitrostátně zaměřené politiky a odolat hlasům, které po nich volají. Tyto tendence brání účinnému fungování vnitřního trhu. Hrozí dokonce, že by mohly zmařit pokrok, kterého již bylo na cestě k vnitřnímu trhu s energií dosaženo. Přitom je zřejmé, že sbližování energetických politik členských států a vytváření účinných a bezpečných energetických systémů, jež přesahují státní hranice, přináší přidanou hodnotu.

Toto sdělení znovu připomíná přínos integrovaných evropských trhů s energií a stanoví způsoby, jak zajistit, aby trh využil svůj potenciál co nejdříve a naplnil potřeby a očekávání občanů a podniků EU. Protože tato iniciativa má velký význam pro prohlubování jednotného trhu, byla tato iniciativa zařazena mezi dvanáct prioritních opatření v rámci sdělení „Akt o jednotném trhu II Společně pro nový růst“³.

2. PŘÍNOS OTEVŘENÝCH, INTEGROVANÝCH A PRUŽNÝCH TRHŮ S ENERGIÍ

Vnitrostátní vlády, podniky i jednotlivci si musí být jisti, že vnitřní trh jim nabízí to nejlepší řešení. V současnosti tomu tak není. Trh s výrobou energie je stále velmi koncentrovaný. V osmi členských státech stále kontrolují zavedení provozovatelé více než 80 % výroby energie. Na dobře fungujícím trhu s energií, který ideálně řeší také otázku externích nákladů, by se měly investice do výroby řídit spíše tržními úvahami než dotacemi. Trhy s energií jsou obecně vnímány jako neprůhledné nebo nedostatečně otevřené pro nové účastníky, k nimž patří poskytovatelé služeb na straně poptávky. Nejsou vynakládány hospodářsky rozumné investice na energetickou účinnost, nebo alespoň ne v dostatečné míře. Spokojenost spotřebitelů je nízká, a to i v členských státech, kde jsou trhy s energií již dosti konkurenční.

Vnitřní trh s energií je však nepopíratelně zdrojem přínosů a potenciální zisky jsou atraktivnější než kdy jindy.

2.1. Čeho již bylo dosaženo

Větší výběr a flexibilita pro spotřebitele

Nejméně čtrnáct evropských elektroenergetických a/nebo plynárenských společností nyní působí ve více než jednom členském státě a ve dvaceti členských státech existují více než tři hlavní dodavatelé elektřiny⁴. Ve dvou třetinách členských států si nyní i domácnosti a drobní podnikatelé mohou zvolit z několika dodavatelů.

Nástroje k porovnávání cen pomáhají spotřebitelům nalézt výhodnější podmínky. Lepší pochopení toho, co lze změnou dodavatele získat, vedlo v řadě členských států (například ve Švédsku, Spojeném království, Irsku, Belgii nebo České republice⁵) k hojněmu přecházení mezi dodavateli.

³ COM(2012) 573 final.

⁴ Viz také tabulka 12 v pracovním dokumentu útvarů Komise nazvaném Trhy s energií v Evropské unii v roce 2011, dále jen „pracovní dokument č. 1“.

⁵ Srovnávací přehled situace na spotřebitelských trzích, Evropská komise, GŘ SANCO, http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/cms7_en.htm. Fungování maloobchodních trhů s elektřinou pro spotřebitele v Evropské unii, studie vypracovaná pro Evropskou komisi, GŘ SANCO, 2010 (dále jen „studie maloobchodních trhů s elektřinou“), http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/market_studies/docs/retail_electricity_full_study_en.pdf.

Otevření trhu, intenzivnější přeshraniční obchod, větší integrace trhu⁶ a silnější hospodářská soutěž, které jsou podporovány právními předpisy EU a důsledným prosazováním pravidel hospodářské soutěže a pravidel pro státní podpory, udržují ceny energií pod kontrolou⁷, pomáhají zachovávat pracovní místa ve výrobním průmyslu v EU a přináší prospěch všem spotřebitelům.

Avšak tento vliv na ceny je zastřen tím, že součástí účtu za energii, který platí spotřebitelé, není jen energetická složka. Významnou část celkového účtu tvoří poplatky za přenosové a distribuční sítě, daně a dávky⁸. Tyto poplatky, daně a dávky však nejsou vždy rovnoměrně rozděleny mezi všechny skupiny zákazníků a zatěžují účty zejména pro domácnosti. Všechny tyto poplatky jsou stanoveny na úrovni členských států a podléhají vnitrostátním politikám⁹. V některých členských státech tvoří daně a dávky zhruba 50 % konečného účtu za energii¹⁰. V EU-15 se podíl daní na konečném účtu domácností zvýšil v průměru z 22 % v roce 1998 na 28 % v roce 2010¹¹.

Likvidnější a transparentnější velkoobchodní trhy

Likvidita a transparentnost na obchodních trzích s elektřinou se postupně zlepšila v důsledku „propojování trhů“ mezi členskými státy¹². Propojování trhů se ze severozápadní části EU postupně rozšířilo i do dalších oblastí. V současnosti je „propojeno“ sedmnáct členských států. Pozitivním příspěvkem k budování vnitřního trhu s elektřinou bylo rovněž vytvoření jednotného trhu pro celý irský ostrov v roce 2007. Tento vývoj vedl k intenzivnějšímu přeshraničnímu obchodu a většímu sbližování cen¹³. Transparentnost se zvyšuje též díky nařízení o transparentnosti a integritě velkoobchodních trhů s energií (REMIT) přijatému v roce 2011¹⁴.

Díky stále intenzivnějšímu obchodování mezi plynárenskými společnostmi došlo mezi lety 2003 a 2011 k působivému desetinásobnému růstu platform obchodování s plynem

⁶ Viz pracovní dokument č. 1, s. 47.

⁷ Zatímco ceny primárních energetických komodit se v posledních letech zvyšovaly ročně o 14 % u surové ropy, téměř 10 % u zemního plynu a 8 % u uhlí, velkoobchodní ceny elektřiny v EU stouply pouze o 3,4 %. Viz pracovní dokument č. 1, s. 29.

⁸ Jsou používány mimo jiné k tomu, aby odrážely environmentální externalitu spotřeby energie v souladu s doporučením Komise uvedeném v Ročních analýzách růstu na rok 2011 a 2012 (KOM(2011) 11 v konečném znění a COM(2012) 815 final), jakož i se závěry Evropské rady (EUCO 10/1/11 REV1), jejichž cílem je přesunout daňovou zátěž z práce mimo jiné na spotřebu a znečišťování životního prostředí, s řádným ohledem na konkurenceschopnost průmyslu EU a spotřebitelské ceny. Mohou však být použity také ke zvýšení příjmů.

⁹ Pro podrobnosti o těchto prvcích v jednotlivých členských státech viz pracovní dokument č. 1, část 3.

¹⁰ Viz pracovní dokument č. 1, část 2, obrázek 33.

¹¹ Viz studie nazvaná „Vývoj cen na maloobchodních trzích EU s elektřinou a plynem v letech 1998–2011“ (*Price developments on the EU retail markets for electricity and gas 1998 – 2011*), str. 2, http://ec.europa.eu/energy/observatory/electricity/doc/analysis_retail.pdf. Průměrný podíl environmentálního zdanění na celkových příjmech z daní v EU však klesá. *Taxation trends in the European Union*, Evropská unie 2011: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-11-001/EN/KS-DU-11-001-EN.PDF

¹² Propojení trhů optimalizuje propojovací kapacity a zajišťuje přívod elektřiny z oblastí nízkých cen do oblastí vysokých cen pomocí automatického propojení odběratelů a dodavatelů na obou stranách hranice.

¹³ Komise bude i nadále pozorně sledovat, zda se energetické burzy vedle nezbytné spolupráce na projektech pro propojení trhů nezapojují také do protisoutěžního jednání.

¹⁴ Úř. věst. L 326, 8.12.2011, s. 1.

(„plynárenských uzlů“). Trhy EU s uzly zkapalněného plynu měly mnohem větší prospěch z hospodářské soutěže mezi různými druhy plynu, a to rovněž na globálních trzích se zkapalněným zemním plynem ovlivňovaných událostmi, k nimž došlo mimo EU, například tzv. „revolucí v podobě břidlicového plynu“ v USA. Je pozoruhodné, jak velmi odlišný dopad měl tento vývoj na velkoobchodní ceny plynu na likvidních a konkurenčních trzích v EU ve srovnání s méně likvidními a konkurenčními trhy¹⁵.

Bezpečnější dodávky

Větší likvidita velkoobchodních trhů rovněž posílila bezpečnost dodávek v EU. V plynárenství se počet velkých zemí dodávajících plyn do Evropy zvýšil mezi lety 2000 a 2010 ze 14 na 23. Dopad na bezpečnost dodávek je zřejmý z událostí z počátku února 2012, kdy se výjimečně vysoká poptávka po plynu a elektřině kvůli mimořádně chladnému počasí časově shodovala s omezeným dovozem plynu. Krátkodobé cenové signály na různých plynárenských uzlech a energetických burzách v západní části EU přivedly plyn do nejpotřebnějších míst a zajistily, že byla zapojena všechna dostupná kapacita na výrobu elektrické energie, aby dodávky energie pro konečné spotřebitele zůstaly nedotčeny.

Větší koordinace a transparentnost ve vztazích se třetími zeměmi

EU a její členské státy uznaly, že je potřeba, aby se více snažily koordinovat své vnější vztahy v oblasti energetiky¹⁶, zejména ve vztahu k producentským, tranzitním a spotřebitelským zemím¹⁷. Evropské unii to dává větší význam v obchodních vztazích v oblasti energie.

Díky iniciativě EU se přínosy plynoucí z uplatňování pravidel vnitřního trhu EU s energií rozšířily na západní Balkán a sousedící země, zejména prostřednictvím dohody o Energetickém společenství¹⁸. Energetické společenství se může a mělo by se rozšiřovat, aby vznikl rostoucí trh s energií překračující hranice EU. Obchod s energií na dobře fungujících trzích poskytuje EU, Energetickému společenství i dalším sousedním zemím skutečnou výhodu. Je přínosem pro dovážející i vyvážející země a umožňuje vzájemně se doplňující využívání přírodních zdrojů v různých regionech. EU pomáhá zemím Energetického společenství a podporuje je při řešení problémů s uplatňováním pravidel vnitřního trhu s energií.

Výrazného zlepšení bylo také dosaženo při stanovování společných osvědčených regulačních postupů a technických norem, založených na zásadách vnitřního trhu s energií, se zeměmi jižního Středomoří. Otevírá se tak cesta na vnitřní trh pro významné toky energie z obnovitelných zdrojů a společné projekty v oblasti infrastruktury v rámci evropské politiky sousedství.

2.2. Co lze ještě získat

Vedle již zmíněných přínosů existuje řada oblastí, v nichž se díky probíhajícím snahám brzy očekávají slibné výsledky.

¹⁵ Viz pracovní dokument č. 1, s. 31, mapa č. 1.

¹⁶ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 994/2012/EU ze dne 25. října 2012, kterým se zavádí mechanismus výměny informací o mezivládních dohodách mezi členskými státy a třetími zeměmi v oblasti energetiky, Úř. věst. L 299, 27.10.2012, s. 13. Viz také COM(2012) 218 final.

¹⁷ Evropské vnitrostátní regulační orgány koordinují svůj postup v mezinárodních otázkách prostřednictvím Rady evropských energetických regulačních orgánů (CEER).

¹⁸ Dohoda podepsaná v roce 2005, jejímiž členy jsou země západního Balkánu, Ukrajina a Moldavsko, a jako pozorovatelé se účastní Norsko, Turecko, Arménie a Gruzie.

Větší vliv spotřebitelů na náklady na energii

Ceny energií v budoucnu pravděpodobně nadále porostou mimo jiné kvůli neustálé globální poptávce po palivu a investicím nezbytným k údržbě a modernizaci stárnoucích energetických systémů EU¹⁹. Vnitřní trh s energií však může zajistit, aby investice byly vynaloženy nákladově co nejefektivnějším způsobem a aby náklady před zdaněním pro domácnosti a průmysl zůstaly pod kontrolou prostřednictvím konkurenčních tlaků na dodavatele. Odhady naznačují, že již dnes by spotřebitelé v EU mohli ušetřit až 13 miliard EUR ročně, pokud by přešli na nejlevnější sazbu za elektřinu, která je k dispozici²⁰. Tato možnost je v současné době jen velmi málo využívána, neboť mnoho lidí si stále není plně vědomo příležitostí, které jim trh nabízí, nebo není schopno je plně využít²¹.

Lepší kontrola spotřeby díky inteligentním technologiím

Nové energetické služby otevřené pro nové subjekty a tržní pobídky mohou pomoci spotřebitelům lépe spravovat své účty tím, že se jim umožní spotřebovávat energii nákladově efektivnějším způsobem a snadněji produkovat vlastní elektřinu.

Další technický vývoj bude tuto tendenci posilovat. Inteligentní měřicí systémy jednak usnadňují spotřebitelům vlastní mikrovýrobu a jednak mohou přispět ke snížení spotřeby energie v domácnosti. Kromě toho umožňují inteligentní měřicí systémy upravit spotřebu elektřiny v reálném čase v reakci na výkyvy tržních cen. Ukázalo se, že se tím snižují energetické náklady domácností o 13 %, a pokud dojde k automatizaci domácích přístrojů, bude možné dosáhnout ještě větších úspor²².

Nová směrnice o energetické účinnosti, která obsahuje ustanovení o decentralizované výrobě energie a reakci poptávky²³, vývoji trhu v tomto směru napomůže. Díky spolupráci mezi zařízeními (zejména energetickými a telekomunikačními) lze dosáhnout toho, že související investice budou nákladově efektivní²⁴.

Větší hospodářská soutěž díky lepšímu přístupu k přenosovým soustavám

Nestačí mít přenosové sítě jednoduše zavedeny, je rovněž důležité, aby je všechny hospodářské subjekty byly schopny využívat. K tomuto závěru dospěla Komise ve svém odvětvovém průzkumu týkajícím se fungování trhů s energií v roce 2007²⁵.

Nedostatek otevřeného a nediskriminačního přístupu k přenosové infrastruktuře znemožňoval novým účastníkům spravedlivou hospodářskou soutěž na trhu. Předpisy EU již ukládají členským státům, aby provozovatele přenosových soustav a dodavatelské podniky od sebe

¹⁹ Viz sdělení Komise „Energetický plán do roku 2050“, s. 2, 5, 6 a 7. Dekarbonizace energetického systému by nebyla nákladnější než zachování současných politik.

²⁰ Studie o fungování maloobchodních trhů s elektřinou.

²¹ Informovanost spotřebitelů v celé EU je nízká a pouze jeden ze tří spotřebitelů porovnává dostupné nabídky, viz studie o maloobchodních trzích s elektřinou.

²² Studie týmu Vaasaett, „Zvýšit roli poptávky“ (*Empower Demand*), <http://www.esmig.eu/press/filestor/empower-demand-report.pdf>

²³ KOM(2011) 370.

²⁴ Veřejná konzultace GŘ CNECT:

http://ec.europa.eu/information_society/policy/doc/library/public_consult/cost_reduction_hsi?cost_reduction.pdf.

²⁵ KOM(2006) 851 v konečném znění.

oddělily²⁶. Vzniklo tak nové odvětví zaměřené pouze na přenos elektřiny, které má stále více přeshraniční povahu. Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav (ENTSO-E a ENTSG) a Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) hrají důležitou úlohu při zajištění toho, aby byla stávající infrastruktura používána efektivněji a nová infrastruktura byla s využitím nejlepších dostupných technologií co nejlépe plánována a rozvíjena z evropské perspektivy spíše než z perspektivy jednotlivého podniku. Pravidla pro oddělení činností a pro hospodářskou soutěž budou muset být nadále důsledně uplatňována, aby se zajistil skutečný přístup k přenosové infrastruktuře po celé EU.

Účinnější využití a rozvoj sítí

Další zlepšení efektivnosti sítě mohou přinést celoevropská technická pravidla (závazné pokyny a kodexy). Dodavatelé a uživatelé by měli mít snadnější přístup k infrastruktuře a při přeshraničním obchodování těžit z nižších transakčních nákladů. V plynárenství lze odstranit překážky bránící přístupu do rozvodné sítě pomocí nových pravidel pro řízení přetížení a transparentního přidělování kapacity plynovodu. V elektrárenském odvětví by nové technické předpisy, např. o přeshraničních vyrovnávacích trzích a likvidních vnitrodenních trzích²⁷, měly ve spojení s inteligentními sítěmi přispět ke zlepšení pružnosti systému, rozsáhlé integraci elektřiny z obnovitelných zdrojů a k tomu, aby se vedle výroby zapojily také zdroje plynoucí z reakce poptávky. To umožní výrobcům energie z obnovitelných zdrojů plnou účast na skutečně konkurenčním trhu a postupně tak budou moci přijmout stejné povinnosti jako běžní výrobci elektřiny, včetně vyrovnávání.

3. MAXIMÁLNÍ VYUŽITÍ VNITŘNÍHO TRHU S ENERGIÍ

Ačkoli výhody dobře fungujícího vnitřního trhu s energií postupně vycházejí najevo, existují problémy, které je třeba urychleně řešit, aby byl vnitřní trh s energií do roku 2014 dokončen. Nebudou-li přijata opatření, přechod k udržitelným, inovativním, nízkouhlíkovým a energeticky účinným systémům do roku 2020 a v následujících letech může být ohrožen a naléhavě nutné investice nebude možné učinit s co nejnižšími náklady, nebo dokonce vůbec.

3.1. Prosazování předpisů

3.1.1. Provádění třetího energetického balíčku,

Uspořádání vnitřního trhu s energií je jasné. Je stanoveno ve třetím energetickém balíčku²⁸ a doplňujících právních předpisech²⁹. Základní stavební prvky tak již byly vytvořeny, avšak aby

²⁶ Komise doposud obdržela návrhy rozhodnutí o certifikaci pro více než čtyřicet provozovatelů přenosových soustav (PPS) ve třinácti členských státech. Celkem vyžaduje certifikaci 99 provozovatelů přenosových soustav. Osmnáct z těchto provozovatelů má být certifikováno jako vlastnicky oddělené podniky.

²⁷ Vnitrodenní a vyrovnávací trhy umožní účastníkům trhu (včetně spotřebitelů) přizpůsobit svou výrobu a spotřebu v reakci na měnící se okolnosti, zejména v reakci na ceny. Likvidních vnitrodenních trhů je potřeba k tomu, aby bylo možné provádět úpravy v oblasti nabídky a poptávky na hodinovém základě, což v celé Evropě dosud nefunguje. Přeshraniční vyrovnávací trhy pomohou vyhnout se zbytečným nákladům spojeným s čistě vnitrostátním poskytováním vyrovnávacích služeb. Díky těmto opatřením budou poptávka a nabídka vzájemně přizpůsobovány v přeshraničním měřítku ve všech časových rámcích.

²⁸ Směrnice 2009/72/ES a 2009/73/ES, nařízení (ES) č. 713/2009, (ES) č. 714/2009 a nařízení 715/2009.

²⁹ Zejména nařízení č. 994/2010 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu a o zrušení směrnice Rady 2004/67/ES, nařízení REMIT a navrhované nařízení o hlavních směrech pro transevropské energetické infrastruktury.

mohl vnitřní trh s energií dobře fungovat, musí být též efektivně prováděny³⁰. Zpoždění v provádění mají negativní efekt na všechny účastníky a nejsou proto přijatelná, ani u částí týkajících se otevření trhu, ani u částí, jejichž cílem je zajistit účinnou roli pro spotřebitele a jejich ochranu.

Komise se nyní přednostně zabývá řízeními pro porušení povinnosti proti členským státům, které dosud směrnice třetího energetického balíčku plně neprovedly nebo je neprovedly správně³¹. Komise hodlá o stavu provádění předpisů v oblasti vnitřního trhu s energií v jednotlivých členských státech a o řízeních pro nesplnění povinnosti pravidelně informovat.

Komise s podporou CEER usnadní členským státům výměnu osvědčených postupů v klíčových záležitostech týkajících se spotřebitelů, k nimž patří nástroje k porovnávání cen, transparentní stanovování cen a vyúčtování a vymezení pojmu zranitelných spotřebitelů.

Vnitrostátní regulační orgány se vyzývají, aby spotřebitelům předávaly informace. Do konce roku 2012 Komise zveřejní na internetu průvodce týkajícího se práv spotřebitelů energie, zdrojů informací pro spotřebitele a jejich ochrany na energetických trzích v jednotlivých členských státech.

3.1.2. Zajištění rovných podmínek

Energetické regulační orgány a orgány hospodářské soutěže na úrovni EU i na vnitrostátní úrovni musí jednat rozhodně, aby se všemi podniky na trhu bylo zacházeno stejným způsobem a aby byly zavedeny a zachovávány rovné podmínky³². Komise bude aktivně prosazovat pravidla hospodářské soutěže.

To je důležité zejména v případě, kdy výhody zavedených provozovatelů získané v minulosti představují překážku pro vstup nových subjektů. Komise bude nadále prosazovat antimonopolní pravidla a pravidla pro státní podpory v odvětví energetiky, aby zajistila, že jakmile budou překážky hospodářské soutěže odstraněny pomocí předpisů, nebudou znovu vytvořeny v důsledku jednání podniků nebo veřejných orgánů, jež by mohlo vést k narušení trhu.

Komise bude pobízet veřejné orgány k tomu, aby koncese např. pro zařízení na výrobu vodní energie, skladovací zařízení nebo provozování distribučních sítí, byly udělovány zcela v souladu se zásadami stanovenými ve Smlouvě a se sekundárními právními předpisy EU. Nejvhodnější cestou by mělo být předložit tyto koncese v

³⁰ Podrobnosti o politice Komise týkající se provádění třetího energetického balíčku byly stanoveny ve sdělení nazvaném „Lepší správa pro jednotný trh“, COM(2012) 259 final. S odkazem na uvedené sdělení požádala Evropská rada v říjnu 2012 členské státy, aby se opatřeními v této oblasti zabývaly přednostně. Vývoj této politiky bude sledován mimo jiné v rámci evropského semestru.

³¹ Viz pracovní dokument č. 1, část 4. Od září 2011 zahájila Komise 19 řízení pro nesplnění povinnosti kvůli neprovedení směrnice 2009/72/ES a 19 řízení kvůli neprovedení směrnice 2009/73/ES. Do 24. října 2012 bylo uzavřeno pouze 12 případů a zbývající řízení dosud probíhají. Není tím dotčeno právo Komise později soudně vymáhat provedení jistých ustanovení, budou-li zjištěny nedostatky, například v souvislosti s kontrolou nesouladu (všechna obdržena oznámení o vnitrostátních prováděcích opatřeních podléhají přezkumu ohledně souladu s právem EU).

³² Prosazování právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže se ukázalo jako prospěšné při vytváření rovných podmínek v odvětví výroby elektrické energie, např. antimonopolní řízení proti E.On (2008), řízení o spojování podniků GDF Suez/International Power (2011), i v odvětví dodávek plynu, např. případy RWE (2009) a ENI (2010).

nediskriminačním nabídkovým řízení, s využitím otevřených nástrojů, jakými jsou například aukce. Komise má v úmyslu posoudit, zda jsou stávající regulační opatření pro dosažení tohoto cíle vhodná.

Je rovněž důležité udržovat rovné podmínky mezi společnostmi z EU a zahraničními společnostmi. Pravidla vnitřního trhu a obchod na likvidních energetických burzách otvírají trh s energií EU hospodářským subjektům ze třetích zemí. Jakmile jsou usazeni v EU, mají tito provozovatelé ze třetích zemí stejná práva a povinnosti jako provozovatelé evropských. Na evropském trhu se na dovoz plynu a elektřiny neuplatňují dovozní omezení ani dovozní cla, a je tak jedním z nejotevřenějších energetických trhů na světě a dobrým příkladem toho, jak by bylo možné celosvětový obchod s energií dále zjednodušit. EU ve své obchodní politice usiluje o to, aby podniky z EU mohly soutěžit za rovných podmínek i mimo EU na domácích trzích svých konkurentů. Vnitřní energetický trh, který čítá 500 milionů spotřebitelů, přidává EU a jejím společnostem v mezinárodním obchodě na významu.

3.1.3. Překlenutí rozdílů mezi členskými státy

Chce-li EU vytvořit jednotný trh s elektřinou a zemním plynem, nesmí být žádný region ani členský stát opomenut. Ve skutečnosti je však rozvoj trhu s energií z ekonomického hlediska v jednotlivých státech značně nesourody³³, např. co se týče trhů se zemním plynem v severozápadních částech EU ve srovnání s východní částí EU.

Komise a ACER budou usilovat o to, aby v překlenování rozdílů významnou roli hrály regionální iniciativy. Regionální iniciativy by měly napomoci vytvoření dalších regionálních plynárenských uzlů a energetických burz a splnění cíle úplného propojení trhů po celé EU v co nejkratší době³⁴.

Avšak v členských státech, kde působí pouze jediný dodavatel a síťová napojení k jiným dodavatelům neexistují, nemá prosazování regionálních tržních uspořádání velký význam. Komise je odhodlána poskytnout těmto členským státům pomoc, aby se dostaly na stejnou úroveň s ostatními. Avšak bez zásadní reformy v dotčených zemích pokrok nebude možný.

Členské státy musí posílit hospodářskou soutěž rozvojem infrastruktury, zejména na podporu přeshraničních aktivit, a odstraňováním překážek vstupu na trh.

3.2. Jak podpořit spotřebitele, aby využívali svých možností

I když je důsledné prosazování práv spotřebitelů velmi důležité, samo o sobě nestačí. Aby byli spotřebitelé, včetně jednotlivých občanů a malých podniků, schopni využít většinu výhod, které s sebou vnitřní trh přináší, musí mít možnost hrát na trhu aktivní roli a mít k tomu patřičné pobídky.

V současné době jsou malé a střední podniky a domácnosti pasivnější než velcí průmysloví odběratelé, a proto na odběru elektřiny trátí, jelikož dostupné cenové rozdíly zůstávají nevyužity. Může to být zčásti způsobeno neefektivní ochranou spotřebitelů nebo nedostatkem transparentnosti či informací srozumitelných spotřebitelům, jež mají za následek nízkou

³³ Viz pracovní dokument 1, části 2 a 3.

³⁴ Sdělení Komise „Budoucí role regionálních iniciativ“, KOM(2010) 721 v konečném znění.

úroveň spokojenosti³⁵ a důvěry spotřebitelů. Avšak nemají-li spotřebitelé chuť aktivně se na trhu podílet, diverzifikace služeb a služby s přidanou hodnotou se nerozvíjejí³⁶.

3.2.1. Umožnit poskytování rozmanitých a inovačních služeb pro spotřebitele

Chtějí-li spotřebitelé získat nejvýhodnější nabídku, mají například možnost přejít k jinému dodavateli, který jim nabídne nižší účty nebo vyšší kvalitu služeb, nebo si mohou vybrat tarif, který odměňuje účinné využívání energie či usnadňuje mikrovýrobu atd. Na konkurenčních trzích je spotřebitelům předkládána široká nabídka, protože dodavatelé se snaží přizpůsobit odlišným potřebám a preferencím spotřebitelů. Někteří dodavatelé se zaměřují na zákazníky, pro které je rozhodující cena, a nabízejí jim proto co nejnižší náklady, zatímco jiní zakládají své nabídky na vysoké kvalitě služeb či přidané hodnotě a přidružených službách, nebo dokonce nabízejí energetické služby v balíčku s dalšími službami (např. telekomunikacemi).

Včasné zavedení inteligentních měřičů, jež je stanoveno v *acquis* EU, může být podnětem pro reakci poptávky a další inovativní a inteligentní služby. Spotřebitelům může být například umožněno využívat nižší ceny v období slabé poptávky a vyhnout se spotřebě energie v době nejvyšší poptávky. Zvýší se tím přínos pro spotřebitele a dále se rozšíří jejich možnost výběru. Takové nabídky služeb nezávisí jen na schopnosti podniků reagovat na rozličné motivace a možnosti spotřebitelů ohledně spotřeby energie, ale rovněž na dostupnosti diverzifikovaných, flexibilních a dynamických cenových režimů³⁷.

V současnosti však cenová regulace v mnoha členských státech brání dodavatelům v nabízení atraktivních služeb³⁸ a uzpůsobených a dynamických cenových režimů. Odrazuje to nové účastníky na trhu, kteří by mohli konkurovat zavedeným provozovatelům. V některých členských státech jsou ceny pro některé nebo všechny skupiny zákazníků dokonce regulovány státem na úroveň nižší, než jsou tržní ceny. Mohou tak vznikat schodky příjmů z energetických poplatků, které jsou k tíži energetických společností nebo veřejných financí, což může způsobit vysoké náklady pro budoucí spotřebitele energie nebo daňové poplatníky. Nedává se tím ani vhodná pobídka pro efektivní využívání energie. Je jasné, že taková situace nepřispívá k rozvoji konkurenčního trhu a je hospodářsky neúnosná.

I v případě, že regulované ceny umožňují pokrýt provozní náklady, nevysílají správné cenové signály potřebné k zajištění účinných investic. Investoři je vnímají jako ukazatel politických zásahů, které tlumí investice. Ačkoli řada členských států³⁹ již povolila stanovovat ceny elektřiny a zemního plynu i pro maloobchodní spotřebitele bez zásahu státu a Komise se

³⁵ Spotřebitelé hodnotí trhy s elektřinou a zemním plynem špatně. V roce 2012 se trh s elektřinou umístil na 26. místě z 30 trhů se službami, přičemž mimořádně nízké hodnocení získal v zemích jižní Evropy (nejvyšší v Lucembursku a nejnižší v Bulharsku). Trh se zemním plynem se umístil na 21. místě z 30 trhů se službami (nejlépe je hodnocen ve Slovinsku a nejhůře v Belgii). Jak trhy s elektřinou, tak trhy s plynem mají špatné výsledky ohledně volby, srovnatelnosti a změny dodavatelů a sazeb, což naznačuje, že spotřebitelé plně nevyužívají možnosti úspor plynoucí z liberalizace trhu. Podrobnosti o výkonnosti jednotlivých zemí jsou uvedeny v pracovním dokumentu č. 1, části 3. Viz http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/cms_en.htm.

³⁶ K tomuto závěru došel Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV). Na základě spolupráce s občanskými organizacemi podporuje EHSV informovanou a strukturovanou diskuzi o energetických otázkách v občanské společnosti a mezi jejími organizacemi a rozhodovacími subjekty.

³⁷ BEUC (Evropská organizace spotřebitelů), '[Empowering Consumers through Smart Meters](http://bit.ly/JKn9R7)', s. 23–26, <http://bit.ly/JKn9R7>.

³⁸ Tím se částečně vysvětluje, proč v několika členských státech dochází ke změnám dodavatele pouze zřídka. Další podrobnosti o změnách dodavatele viz pracovní dokument č. 1, část 3.

³⁹ Patří k nim Rakousko, Česká republika, Německo, Finsko, Lucembursko, Nizozemsko, Švédsko, Slovinsko a Spojené království.

několika dalšími⁴⁰ dohodla na včasném odstraňování regulovaných cen, většina členských států stále nějakým způsobem do maloobchodní tvorby cen zasahuje.

Komise již dříve zahájila řadu řízení pro porušení povinnosti proti členským státům, které regulují ceny pro průmyslové odběratele. Z nedávného rozsudku Evropského soudního dvora vyplývá, že regulace cen může být slučitelná s právem EU pouze za přesně definovaných okolností⁴¹.

Členské státy by se měly snažit ukončit regulování cen elektřiny a zemního plynu pro všechny spotřebitele, včetně domácností a malých a středních podniků, zároveň však zohlednit povinnost poskytovat univerzální službu a účinnou ochranu zranitelných zákazníků. Dodavatelé by měli přehledně informovat o jednotlivých složkách, které tvoří konečné náklady pro zákazníky, aby jim pomohli činit dobře informovaná rozhodnutí.

Komise bude nadále trvat na tom, aby harmonogramy pro odstraňování regulovaných cen byly součástí strukturálních reforem členských států. Komise bude nadále podporovat tržní tvorbu cen na maloobchodních trzích a využije k tomu i řízení pro nesplnění povinnosti pro členským státům, které zachovávají regulaci cen, jež nesplňuje podmínky stanovené v právu EU.

3.2.2. Cílená pomoc pro lepší ochranu zranitelných spotřebitelů

Konečné ceny energie pro spotřebitele se budou v nadcházejících letech pravděpodobně nadále zvyšovat, což bude mít negativní dopad zejména na spotřebitele v obtížné ekonomické situaci. Je proto třeba je odpovídajícím způsobem chránit. Nicméně dotace nebo regulace, jejichž cílem je snížit ceny energie všeobecně, často omezují pobídky k šetrnému zacházení s energií, nezaměřují se na nejpotřebnější spotřebitele a mohou narušit hospodářskou soutěž. Součástí sociální politiky mohou být finanční opatření na podporu zranitelných spotřebitelů, avšak nákladově efektivní formou pomoci je zlepšování energetické účinnosti⁴².

Probíhající změny v odvětví energetiky mohou představovat větší výzvu pro spotřebitele, kteří nutně nemají nástroje nebo schopnost (gramotnost, přístup k informacím on-line a off-line atd.), aby se aktivně účastnili nově se rozvíjejícího trhu a plně využili nabízené výhody. Těmto spotřebitelům bude pravděpodobně třeba poskytnout dodatečnou nefinanční pomoc, jež by jim umožnila pochopit jejich práva a povinnosti.

Zranitelnost některých spotřebitelů není argumentem proti pokračující liberalizaci, ale vyzdvihuje skutečnost, že zajištění odpovídající ochrany spotřebitelů, zejména těch, kteří se nacházejí ve zranitelné situaci, je jedním z hlavních kritérií pro úspěšné dokončení evropského vnitřního trhu s energií.

Členské státy by měly poskytnout cílenou podporu zranitelným spotřebitelům, aby se řešila jejich ekonomicky citlivá situace a aby byli schopni na stále složitějších maloobchodních trzích činit informovaná rozhodnutí. Komise bude prostřednictvím

⁴⁰ Rumunsko, Řecko, Portugalsko.

⁴¹ Věc C-265/08, Federutility a další v. Autorità per l'energia elettrica e il gas.

⁴² Dne 22. června 2011 navrhla Komise novou směrnici, která má povzbudit úsilí členských států účinněji využívat energie ve všech fázích energetického řetězce, od přeměny energie přes její distribuci po konečnou spotřebu. Rada podpořila politickou dohodu ohledně směrnice o energetické účinnosti dne 4. října 2012. Evropský parlament schválil tuto dohodu dne 11. září 2012.

poradenství a výměny osvědčených postupů pomáhat členským státům při definování toho, co označuje pojem zranitelnost spotřebitelů energie a jaké jsou její příčiny.

Členské státy by měly zdůraznit význam zlepšování energetické účinnosti pro řešení zranitelnosti spotřebitelů a energetické chudoby.

3.3. Jak připravit evropský energetický systém na budoucnost

Naše energetické systémy jsou v počáteční fázi rozsáhlé přeměny. Bude třeba významných investic k tomu, aby se v EU stárnoucí systémy nahradily, byly dekarbonizovány, zvýšila se jejich energetická účinnost a bezpečnost dodávek. EU tyto investice podporuje rozličnými nástroji, k nimž patří Evropský energetický program pro hospodářské oživení, budoucí nástroj pro propojení Evropy, politika soudržnosti EU⁴³ a iniciativa Horizont 2020⁴⁴. Investice již probíhají⁴⁵, avšak k dosažení vytyčených cílů se musí urychlit.

Vnitřní trh s energií může EU při této přeměně pomoci. Dobře fungující trhy podněcují a podporují změnu systému mnohem účinněji a levněji než jakékoli ústřední plánování nebo přestavba systému výhradně pomocí dotací. Nicméně změna systému nemůže proběhnout bez řádně integrované, moderní infrastruktury.

3.3.1. Podporovat odpovídající investice prostřednictvím trhu

Než došlo k liberalizaci, měly vertikálně propojené národní energetické společnosti kontrolu nad celým systémem, od výroby po spotřebu. S rozvojem konkurenčního trhu, na němž působí mnoho producentů a oddělených provozovatelů distribučních soustav, nemůže žádný subjekt spolehlivost elektroenergetického systému zajistit sám o sobě. Účastníci trhu jsou na sobě vzájemně závislí. Větší zapojení větrné a solární energie⁴⁶ zvyšuje rozmanitost nabídky a poptávky, zároveň je však obtížnější nabídku a poptávku neustále vyvažovat, alespoň do té doby, než se zlepší reakce poptávky a možnosti skladování.

Avšak tyto problémy elektroenergetického systému je možné překonat za předpokladu, že regulační rámec jasně vymezí úlohy různých aktérů zapojených do poskytování elektřiny pro konečné zákazníky, tedy úlohu výrobců, provozovatelů sítí, zprostředkovatelů reakce poptávky, dodavatelů a spotřebitelů. Pružnost nabídky i poptávky může a měla by být odměněna na základě správných cenových signálů (krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých), které podpoří energeticky účinnou výrobu a spotřebu elektřiny. Regulaci v této oblasti doplní prosazování antimonopolních pravidel. Je třeba se vyhnout zásahům veřejných orgánů, které odrazují soukromé investice a podlamují vnitřní trh.

Pružnost

⁴³ Plánované prostředky v rámci této politiky činí pro období 2007–2013 nejméně 11 miliard EUR. Pro období 2014–2020 Komise navrhla, aby se politika soudržnosti EU výrazně soustředila na energii z obnovitelných zdrojů a energetickou účinnost, včetně inteligentních sítí, a položila velký důraz na výzkum, technologický rozvoj a inovace. Členské státy a regiony musí zajistit, aby toto financování doplnilo a mobilizovalo soukromé investice, ale nenahrazovalo je.

⁴⁴ Účelem této iniciativy je cílená podpora výzkumu a vývoje.

⁴⁵ Viz pracovní dokument útvarů Komise s názvem „Investiční projekty do energetické infrastruktury“, dále jen „pracovní dokument č. 2“.

⁴⁶ V energetickém plánu se uvádí, že energie z obnovitelných zdrojů se bude velmi významně podílet na výrobě elektřiny již do roku 2030 a do roku 2050 bude tvořit jádro energetického systému EU.

Je-li trhu umožněno fungovat, bude vždy ukazovat ekonomickou hodnotu energie v daném okamžiku. Dojde-li k náhlému nárůstu nabídky (např. když je vyráběno mnoho větrné a solární energie), ceny se sníží, a v dobách nedostatku se naopak zvýší.

Tyto dynamické cenové signály jsou důležité, protože v období nejvyšší poptávky nabádají spotřebitele a poskytovatele služeb reakce poptávky k omezení spotřeby. V odvětví elektrické energie mají cenové výkyvy na objem poptávky tradičně malý dopad. Jakmile však budou zavedeny inteligentní sítě a měřiče, bude možné využít potenciál pružné poptávky ze strany spotřebitelů a jejich agregátorů.

Cenové signály rovněž významně podporují pružnost na straně nabídky využívající skladovací nebo výrobní kapacity, v nichž lze objemy rychle snížit či zvýšit. Ve spojení s lepším systémem EU pro obchodování s emisemi⁴⁷ může trh zabezpečit optimální investice a zajistit kvalitu elektroenergetických systémů v budoucnu.

Tvůrci politik a spotřebitelé mohou mít z proměnlivosti cen obavy. Propojováním trhů v členských státech se však riziko omezí, neboť je méně pravděpodobné, že by ke špičkám či propadům docházelo ve všech zemích současně. Lepší reakce poptávky a flexibilní výroba a skladování umožní výkyvy absorbovat. Neexistují žádné důkazy o tom, že by větší proměnlivost na krátkodobých trzích vedla k vyšším průměrným cenám, zejména pokud neustále dochází k záložní výrobě.

Dodavatelé budou mít možnost se proti riziku krátkodobého kolísání cen zajistit na dlouhodobějších termínovaných trzích. Maloobchodníci budou moci nabízet inovativní cenové plány spotřebitelům, kteří chtějí využít pružné dodávky, jež jim umožní optimalizovat náklady na energii, protože s pomocí inteligentních měřicích systémů a zařízení soustředí svou spotřebu do období nízkých cen.

V souhrnu tedy řádně fungující dlouhodobé a krátkodobé velkoobchodní trhy (zejména trhy na následující den, vnitrodenní a vyrovnávací trhy a trhy pomocných služeb), které odrážejí ekonomickou hodnotu energie v každém okamžiku a v každé oblasti, mohou směřovat investice tam, kde jsou nejúčinnější.

Komise přednostně:

- **vypracuje kodexy sítě⁴⁸, kterými zajistí další rozvoj dobře fungujících přeshraničních velkoobchodních trhů pro všechny časové rámce. Komise spoléhá na ACER, ENTSO a podporu členských států při zajišťování toho, aby kodexy sítě byly zavedeny podle plánu⁴⁹. Tyto kodexy stanoví společná pravidla, aby provozovatelé sítí, výrobci, dodavatelé a spotřebitelé mohli na trhu lépe působit;**
- **podpoří rychlejší integraci skladování a pružné výroby např. vyřešením zbývajících regulačních záležitostí v souvislosti s kodexem sítě evropského vyrovnávacího trhu. Komise zváží vytvoření koordinační iniciativy pro řešení nových regulačních a technických otázek. Ve svém nadcházejícím sdělení o energetických technologiích a inovacích předloží Komise analýzu toho, jak by bylo možné propojit technologický vývoj, včetně technologií skladování a mikrovýroby, s vývojem na trhu na**

⁴⁷ Směrnice 2003/87/ES, ve znění směrnice 2008/101/ES a 2009/29/ES.

⁴⁸ Viz bod 2.2, účinnější využití a rozvoj sítí.

⁴⁹ Rozhodnutí Komise ze dne 19. července 2012 o vytvoření ročních seznamů priorit pro vypracování kodexů sítě a pokynů na rok 2013, 2012/413/EU.

evropské úrovni, aby byly splněny cíle v oblasti energetiky a klimatu.

Jak s pomocí státu do skladby zdrojů energie co nejlépe začlenit nízkouhlíkové zdroje

Pro dosažení dohodnutých cílů spočívajících ve snížení emisí skleníkových plynů za co nejmenších nákladů byl zaveden systém EU pro obchodování s emisemi, což je nástroj založený na tržním principu, který vytvořil jednotnou evropskou cenu uhlíku. Po roce 2013 bude také struktura trhu s uhlíkem plně evropská, a protože zvýhodňuje nízkouhlíkové investice⁵⁰ a nízkouhlíková paliva oproti uhlíkově náročným investicím a palivům, umožní vnitřnímu trhu s energií snazší přechod k udržitelným, nízkouhlíkovým a účinným energetickým systémům.

Výše uvedený přechod bude navíc vyžadovat optimalizaci podpory ze strany státu, aby se zajistilo, že budou nadále vynakládány odpovídající investice.

Členské státy v současnosti používají rozličné formy přímé i nepřímé státní podpory či přírůžek na účet spotřebitelů pro různé energetické zdroje. Bude-li nadále pokračovat dokončování vnitřního trhu s energií, jež bylo popsáno výše, budou-li klesat náklady na výrobu a bude-li se vyvíjet trh s uhlíkem, všechny formy podpůrných mechanismů bude třeba pravidelně přezkoumávat.

Režimy podpory pro obnovitelné energie, jakož i řada povinných pravidel pro prioritní přístup k rozvodné síti⁵¹, byly kupříkladu zavedeny z důvodu neúplného otevření trhu, neúplné internalizace vnějších nákladů konvenční výroby a také proto, že většina technologií pro obnovitelné zdroje energie se nacházela v rané fázi vývoje. Trhy a technologie však již od té doby prošly určitým vývojem.

Komise vydá pokyny týkající se osvědčených postupů a zkušeností získaných z režimů podpory pro energie z obnovitelných zdrojů a rovněž pokyny k reformě režimů podpory⁵².

Cílem je dosáhnout soudržnějších vnitrostátních přístupů, zároveň chránit zásady nákladové efektivity a pravidelného snižování a vyhnout se roztříštěnosti vnitřního trhu. Čím účinnější jsou režimy, tím levnější bude energie z obnovitelných zdrojů. A čím jednodušší budou přístupy, tím snáze bude energie z obnovitelných zdrojů přijata v celé EU i mimo ni.

V Komisi probíhá přezkum pokynů ke státní podpoře na ochranu životního prostředí, aby se do nich promítly současné technologie a politické cíle EU v odvětví energetiky a zároveň se minimalizovala narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu.

Přezkum se konkrétně zaměřuje na to, aby kontrola státní podpory usnadňovala poskytování dobře navržené, cílené a co nejméně narušující podpory, a to za předpokladu, že neexistují lepší alternativy (regulační nástroje a nástroje na tržním principu). Komise podpoří zejména nákladově efektivní řešení, která napomáhají přeshraničnímu propojování.

Komise má v úmyslu aktivně přispívat k cíli G20, jenž spočívá v odstranění všech dotací, které škodí životnímu prostředí, včetně zbývajících přímých a nepřímých podpor pro

⁵⁰ Včetně zachycování a ukládání uhlíku („CCS“).

⁵¹ Směrnice 2009/28/ES.

⁵² COM(2012) 271 final.

Jak s pomocí státního zásahu co nejlépe zabezpečit dodávky elektřiny

Několik členských států zavedlo nebo plánuje zavést oddělené platby za dostupnost výrobní kapacity na trhu, jelikož se obávají, že trh výlučně s energií nepřinese dostatečné investice do výroby, aby byla zajištěna bezpečnost dodávek v dlouhodobém horizontu. Tyto kapacitní mechanismy jsou dlouhodobými nástroji, jejichž účelem je poskytnout (vybraným) výrobcům tok příjmů a zavázat spotřebitele k platbám za poskytované kapacity⁵⁴.

Komise však zastává názor, že pokud kapacitní mechanismy nejsou dobře navrženy a/nebo jsou zavedeny předčasně či bez řádné koordinace na úrovni EU, existuje riziko, že se stanou kontraproduktivními. Nezacházejí-li kapacitní mechanismy spravedlivě se snižováním poptávky, může se stát, že zaměří pouze na řešení na straně výroby, na úkor řešení založených na energetické účinnosti nebo reakci poptávky. Pokud nerozlišují základní zatížení od zatížení ve špičce, nemusí být schopné přilákat dostatečně pružné výrobní kapacity. Kapacitní mechanismy narušují cenový signál pro celou EU a je pravděpodobné, že upřednostní výrobu energie z fosilních paliv namísto proměnlivých obnovitelných zdrojů (více, než je nezbytné pro zachování rovnováhy energetického systému), a mohou proto být v rozporu s cíli EU v oblasti dekarbonizace a účinného využívání zdrojů.

Na dobře fungujících energetických trzích závisí pobídky pro investice do výroby a bezpečnost dodávek výroby energie mimo jiné na vývoji trhu s uhlíkem. Komise předkládá možnosti strukturálních opatření, jež mají řešit stávající nadbytek povolenek na emise způsobený hospodářskou krizí⁵⁵. Přineslo by to větší jistotu pro investory a omezilo potřebu vnitrostátních opatření.

Namísto zajištění přiměřené výroby nebo bezpečnosti dodávek špatně navržené kapacitní mechanismy obvykle spíše narušují investiční signály. Jako takové mohou tyto zásahy narušovat přeshraniční obchod a hospodářskou soutěž, neboť mohou odříznout vnitrostátní trh od výroby probíhající jinde v EU a nevhodně také působí na rozmístění výroby na vnitřním trhu. Vnitrostátně orientované kapacitní mechanismy mohou zvýšit náklady pro všechny členské státy, neboť brání nejlepšímu využití výrobních zařízení a přeshraniční flexibilitě.

Komise má za to, že kapacitní mechanismy budou pravděpodobně podléhat pravidlům vnitřního trhu EU, zahrnujícím kontrolu státní podpory a směrnici 2009/72/ES.

Členské státy by měly prokázat, že takové mechanismy potřebují více než alternativní přístupy, jako jsou například opatření k „zarovnávání špičky“, zvyšování dovozu prostřednictvím vhodných propojení a usnadnění účasti na trhu subjektům na straně poptávky, a to průmyslovým i maloobchodním zákazníkům. I v dobách omezené výrobní kapacity je

⁵³ Plán pro Evropu účinně využívající zdroje, KOM (2011) 571 v konečném znění, zahrnuje dílčí cíl, který stanoví: „Do roku 2020 se postupně odstraní dotace, jež škodí životnímu prostředí.“ V ročních analýzách růstu na rok 2011 a 2012 (KOM(2011) 11 v konečném znění a KOM(2011) 815 v konečném znění) je rovněž obsažena výzva k odstranění dotací, jež škodí životnímu prostředí. Závazky byly přijaty také na celosvětové úrovni v souvislosti s reformou dotací pro fosilní paliva, například v rámci skupiny G20 a na konferenci Rio+20.

⁵⁴ V některých členských státech mají plánované veřejné zásahy formu dlouhodobé bezpečnosti smluv o dodávkách, v nichž se stát nebo státem jmenovaný subjekt stává protistranou. Kapacitní mechanismy je třeba odlišit od krátkodobých mechanismů, jejichž cílem je zajistit, aby rovnováha mezi nabídkou a poptávkou v reálném čase byla zachována i v případě náhlého kolísání na jedné či druhé straně.

⁵⁵ Viz sdělení „Stav evropského trhu s uhlíkem v roce 2012“, COM(2012) 652.

třeba přeshraniční obchod zachovat. Postupy pro přidělování musí být transparentní a nediskriminační.

Členské státy by měly provést komplexní analýzu toho, zda existuje nedostatek investic do výroby a čím je způsoben. Měly by nejprve hledat přeshraniční řešení jakýchkoli problémů předtím, než budou plánovat zásahy. Každý kapacitní mechanismus musí zohlednit veškeré dopady, jež takový zásah bude mít na sousední členské státy a na vnitřní trh s energií. Je nezbytné vyhnout se roztržtění vnitřního trhu s energií.

Komise zahajuje veřejnou konzultaci o bezpečnosti dodávek elektřiny, přiměřenosti výrobních kapacit a vnitřním trhu s energií.

V závislosti na výsledcích konzultace a další spolupráci s členskými státy a zúčastněnými stranami může Komise navrhnout následná opatření.

Bezpečnost dodávek vyžaduje koordinaci mezi členskými státy, která umožní reagovat na krátkodobé krize a přinese dlouhodobá řešení problémů s bezpečností dodávek. Vzhledem k tomu, že naše energetické systémy jsou stále více integrovány, budeme potřebovat více přeshraniční koordinace a spolupráce, abychom byli schopni identifikovat a řešit rizika a zajistit řádnou reakci na krizové situace.

Komise formálně zřizuje koordinační skupinu pro otázky elektrické energie, jejímž úkolem bude usnadnit spolupráci v oblasti bezpečnosti dodávek elektřiny, včetně přiměřenosti výrobních kapacit a stability přeshraniční rozvodné sítě.

3.3.2. Větší integrace, rychlejší modernizace a lepší využití sítě

Více sítí pro integraci energetických trhů EU

Energiím musí být umožněn pohyb tam, kde je jich třeba, bez fyzických překážek na státních hranicích. To mimo jiné znamená zabývat se účinky neplánovaných toků energie (tzv. „kruhových toků“) na přeshraniční integraci trhů. Bude třeba investovat velké množství prostředků, aby bylo možné vyvést některé oblasti EU z izolace⁵⁶ a aby byly splněny cíle programu Evropa 2020.

Je naléhavě potřeba zlepšit způsob investování, což je také zdůrazněno v navrhovaném nařízení, kterým se vytváří nástroj pro propojení Evropy⁵⁷. Již byly zahájeny práce, pokud jde o definování energetických sítí budoucnosti v souladu s *acquis* v oblasti životního prostředí. V říjnu 2011 předložila Komise návrh nařízení o hlavních směrech transevropské energetické infrastruktury⁵⁸. Stanoví v něm dvanáct prioritních koridorů a oblastí zahrnujících elektřinu, rozvod a skladování plynu a dopravní sítě pro ropu a oxid uhličitý a dynamické určování projektů společného zájmu. Komise se vyslovila ve prospěch rychlejších postupů pro udělování povolení, zlepšení přeshraničního rozložení nákladů na infrastrukturu a finanční podpory.

Rychlé přijetí a provedení souboru opatření obsažených v balíčku pro energetickou infrastrukturu má zásadní význam, ježž dne 9. prosince 2011 uznala Evropská rada.

⁵⁶ Závěry Evropské rady z února 2011. S EU je třeba synchronizovat zejména baltské státy, jež jsou součástí ruského a běloruského elektroenergetického systému.

⁵⁷ KOM(2011) 665.

⁵⁸ KOM(2011) 658 v konečném znění.

Rychlejší přechod k inteligentním sítím

Jelikož roste potřeba pružnosti a energetické účinnosti a zapojuje se decentralizovaná výroba a subjekty na straně poptávky, je třeba při zavádění inteligentních sítí na evropské, regionální a místní úrovni postupovat koordinovaně. Inteligentní sítě se opírají o digitální infrastrukturu. Komise předložila návrh nařízení o hlavních směrech transevropských telekomunikačních sítí⁵⁹, v němž jako prioritu mimo jiné uvádí infrastrukturu pro digitální služby. K jejich účinnému zavádění by se proto mělo využít součinnosti na úrovni infrastruktury a služeb mezi telekomunikačními a energetickými provozovateli, kteří musí spolupracovat způsobem, který napomáhá hospodářské soutěži, a otevřít tak prostor pro nové účastníky na trhu.

Komise bude nadále prosazovat spolupráci mezi odvětvím energetiky a odvětvím IKT podporující hospodářskou soutěž, již se budou účastnit inovativní poskytovatelé služeb, aby se pokročilo v modernizaci rozvodných sítí a urychlily se inovace v energetice. Členské státy mají za úkol podporovat tuto spolupráci na vnitrostátní úrovni. Evropské normalizační organizace (CEN/CENELEC/ETSI) jsou pověřeny tím, aby přednostně do konce roku 2012 vypracovaly první soubor norem pro inteligentní sítě. Komise bude používání těchto norem podporovat.

Komise již dříve přijala sdělení o inteligentních sítích⁶⁰, v němž vyzývá ke stanovení nezbytných rámcových podmínek pro průmysl, aby mohl úspěšně rozvíjet technologie a výrobní kapacity, které tyto investice umožní, a dále v něm předkládá vizi integrované správy infrastruktury⁶¹. Na základě osvědčené praxe a projektů v členských státech⁶² Komise v současnosti sestavuje pokyny a nové nástroje, aby dále povzbudila zavádění inteligentních měřicích systémů v tomto desetiletí⁶³, sleduje pokrok stávajících projektů zabývajících se inteligentními systémy v EU a podporuje slibný výzkum a vývoj, jakož i pilotní projekty⁶⁴ týkající se inteligentních sítí.

Komise bude nadále podporovat výzkum, vývoj a inovace, které by usnadnily zavádění inteligentních rozvodných sítí. Komise obnoví pověření udělené evropským normalizačním organizacím, aby do konce roku 2012 vypracovaly druhý soubor norem a pokyny a určily možné projekty společného zájmu.

Silnější reakce poptávky v distribučních sítích

Díky inteligentním měřicím systémům, technologii mikrovýroby, inteligentním přístrojům a automatizaci v domácnosti budou mít spotřebitelé stále více možnost přizpůsobovat svou poptávku po energii aktuální situaci na trzích s energií. Tato reakce poptávky umožní spotřebitelům ušetřit a zároveň se zvýší účinnost a posílí se stabilita energetických systémů. Bude to však vyžadovat, aby členské státy, regulační orgány, provozovatelé přenosových soustav, provozovatelé distribučních sítí a maloobchodní prodejci spolupracovali mezi sebou i s ostatními aktéry (poskytovateli služeb na straně poptávky, společnostmi v odvětví IKT či

⁵⁹ KOM(2011) 657 v konečném znění.

⁶⁰ KOM(2011) 202.

⁶¹ Směrnice o elektřině a směrnice o energetické účinnosti společně stanoví vzájemně se doplňující soubor povinností a pobídek pro členské státy, aby takový rámec vytvořily.

⁶² V souladu se sdělením Komise o průmyslové politice COM(2012) 582.

⁶³ Počet inteligentních měřičů se bude muset v EU do roku 2020 zvýšit ze současných zhruba 45 milionů nejméně na 240 milionů, přičemž nezbytné každoroční investiční výdaje se zvýší z více než 1 miliardy EUR v současnosti na 4–5 miliard EUR do roku 2015, s výhradou analýzy nákladů a přínosů.

⁶⁴ Například prostřednictvím evropských průmyslových iniciativ v oblasti elektrických rozvodných sítí a evropského inovačního partnerství pro inteligentní města a obce.

tvůrci systémů). Cílem je vytvořit transparentní a snadno srozumitelná pravidla a normy pro reakci poptávky a správu dat.

Zároveň bude potřeba přehodnotit úlohu provozovatelů distribučních sítí. Konkrétně bude nutné zajistit, aby se jejich regulovaná činnost omezila na úkoly, jež nejlépe plní přirozený monopol, a aby se nové služby umožněné novými technologiemi rozvíjely na konkurenčních trzích. V této souvislosti bude též vhodné zvážit úlohu třetích stran (jako jsou agregátory, energetické služby a subjekty z jiných síťových odvětví, např. IKT, telekomunikací, elektrotechniky) pro budoucí rozvoj místních distribučních sítí či energetických služeb.

Komise zahájila debatu v rámci občanského energetického fóra v Londýně a bude v diskuzích pokračovat na základě plánů členských států na zavádění inteligentních měřicích systémů.

Technologickými hledisky dalšího vývoje energetických distribučních sítí se Komise bude zabývat v připravovaném sdělení o energetických technologiích.

Komise vyzývá členské státy, aby přijaly ambiciózní strategie pro zavedení inteligentních měřicích systémů a zajistily, že tyto systémy odpovídají potřebám dodavatelů energie, distributorů i spotřebitelů.

Komise žádá členské státy, aby vypracovaly akční plány, v nichž uvedou jak hodlají modernizovat své rozvodné sítě, včetně pravidel a povinností pro provozovatele distribučních sítí, součinnosti s odvětvím IKT, podpory reakce poptávky a dynamických cen, a to v souladu se směrnicí o energetické účinnosti.

4. ZÁVĚR

Otevření trhu přináší spotřebitelům skutečnou možnost volby. Snižuje potřebu veřejných zásahů a zabraňuje nevhodným zásahům veřejných orgánů. Je třeba bezodkladně řešit řadu otázek, aby byl vnitřní trh dokončen do roku 2014, ukončila se izolace některých členských států EU od sítí EU, uskutečnily se cíle programu Evropa 2020 a aby pokročila přeměna energetického systému do roku 2050 za co nejnižších nákladů. Tyto problémy rovněž brání spotřebitelům v získání všech výhod, vytvářejí překážky hospodářské soutěže, brzdí inovace a podryvají bezpečnost a udržitelnost evropské energetiky.

Komise se zavázala řešit v rámci svých pravomocí problémy budování a modernizace evropských sítí, jakož i začlenění energie z obnovitelných zdrojů, mikrovýroby a inteligentních rozvodných sítí prostřednictvím stabilního regulačního rámce, který stanoví úlohy jednotlivých účastníků (provozovatelů sítí, výrobců, dodavatelů, poskytovatelů služeb reakce poptávky, spotřebitelů a regulačních orgánů).

Na základě tohoto sdělení Komise navrhuje akční plán (viz příloha 1), který má zajistit úspěch vnitřního trhu s energií. Komise vyzývá všechny dotčené orgány EU, členské státy a zúčastněné strany, aby spolupracovaly s cílem splnit navržené kroky v navržených lhůtách. Komise přezkoumá pokrok v provádění tohoto akčního plánu v roce 2014. Komise je odhodlána zajistit, aby sledování realizace akčního plánu na úrovni členských států i EU bylo pevně zakotveno v evropském semestru, zejména prostřednictvím roční analýzy růstu, zprávy o integraci jednotného trhu a doporučení pro jednotlivé země.

Příloha 1: Akční plán pro Evropu

Akce/opatření	Účastník (účastníci)	Lhůta
Prosazování		
1. Včasné a úplné provedení směrnic třetího energetického balíčku do vnitrostátních právních řádů a provedení nařízení třetího energetického balíčku	členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku / Komise	březen 2011
2. Pokyny pro definici pojmu „zranitelní zákazníci“	Komise	2013
3. Důsledné uplatňování pravidel hospodářské soutěže a vnitřního trhu s energií	Komise / členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku / vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž	průběžně
4. Posílení účinnosti regionálních iniciativ a jejich přínosu k integraci vnitřního trhu s energií	Komise / členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku / ACER	průběžně
5. Přezkum pokynů ke státní podpoře na ochranu životního prostředí	Komise	přelom let 2013/2014
Lepší postavení a podpora spotřebitelů		
6. Dále usilovat o zapojení, informování a motivování spotřebitelů, mimo jiné provedením směrnice o energetické účinnosti a informováním spotřebitelů o příslušných zdrojích týkajících se ochrany spotřebitelů a jejich základních práv prostřednictvím internetu	Komise / členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku / sdružení spotřebitelů	2013/2014
7. Prostřednictvím občanského energetického fóra podpořit členské státy při stanovení rozsahu výzkumu, shromažďování údajů a podávání zpráv o maloobchodních trzích s energií.	Komise / členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku / sdružení spotřebitelů	2013
8. Zlepšit informovanost spotřebitelů, vypracovat pokyny a osvědčené postupy týkající se nástrojů k porovnávání cen, jasného a transparentního vyúčtování a podpory zranitelných spotřebitelů	Komise / členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku / sdružení spotřebitelů	2013
9. Cílená pomoc zranitelným spotřebitelům, která jim umožní informovaně se rozhodovat, a podpora potřebná k pokrytí jejich energetických potřeb na konkurenčních	Komise / členské státy	2013

maloobchodních trzích		
Připravit energetické systémy EU na budoucnost		
10. Přijmout a provádět kodexy sítě – v elektrárenství: pravidla pro přidělování kapacity a řízení přetížení; pravidla pro dlouhodobé (budoucí) přidělování kapacity; pravidla pro připojení k soustavě; provozování soustavy; – v plynárenství: přidělování kapacity; pravidla vyrovnávání, včetně se soustavou souvisejících pravidel postupů nominace, pravidel pro vyrovnávací poplatky a pravidel provozního vyrovnávání mezi provozovateli přenosových soustav; pravidla pro interoperabilitu a předávání údajů; pravidla týkající se harmonizovaných struktur sazeb za přenos energie.	ACER / ENTSO / Komise / členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku	2013/2014
11. Rychlé přijetí a provádění balíčku opatření pro energetickou infrastrukturu	Rada / Evropský parlament / členské státy / vnitrostátní regulační orgány pro energetiku	prosinec 2012
12. Schválení prvního unijního seznamu projektů společného zájmu	Komise / členské státy	2013
13. Vytvořit rámec a trh pro rozsáhlé zavádění inteligentních zařízení (např. prostřednictvím podpory výzkumu a vývoje, tvorby norem, ekodesignu a označování energetické účinnosti štítky)	Komise / zúčastněné strany (zejména Evropské normalizační organizace)	2014
14. Příprava národních akčních plánů pro rychlé zavádění inteligentních sítí	členské státy / Komise	2013
15. Úvahy o budoucí roli a odpovědnosti provozovatelů distribuční soustavy, reakce poptávky, inteligentních přístrojů a automatizace, decentralizované výroby a systémů povinných úspor energie	Komise / členské státy	2013

16. Analyzovat, jak může vnitřní trh s energií přispět ke zlepšování energetické účinnosti	Komise	2013
17. Analyzovat, jak může být technologický vývoj, včetně technologií skladování a mikrovýroby, propojen s vývojem trhů s energií	Komise	2013
Zajištění vhodných státních zásahů		
18. Postupně odstraňovat regulované ceny elektřiny a plynu se zohledněním povinnosti univerzální služby a účinné ochrany zranitelných zákazníků	Komise / členské státy	2009 a dále
19. Analyzovat investiční pobídky a přiměřenost výrobních kapacit pro elektřinu v rámci stávajícího evropského rámce A vypracovat kritéria pro posuzování a zajištění souladu vnitrostátních iniciativ v oblasti výrobních kapacit s vnitřním trhem	Členské státy Komise	2013 a dále
20. Schválit pokyny k režimům podpory pro obnovitelné zdroje	Komise	2. a 3. čtvrtletí 2013
21. Formálně zřídit koordinační skupinu pro otázky elektrické energie	Komise	říjen 2012
22. Odstranit všechny dotace, které škodí životnímu prostředí, včetně zbývajících přímých a nepřímých podpor pro fosilní paliva	Komise / členské státy	Nejpozději do roku 2020